

РЕФОРМУВАННЯ ЕНЕРГОРИНКУ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті подані результати дослідження реформування ринку електричної енергії України, проведено порівняльний аналіз старої та нової моделі ринку, виділено їх переваги та недоліки.

Ключові слова: електрична енергія, ринок, модель, споживач, постачальник, тариф.

Abstract

The article presents the results of the study of reforming the electricity market in Ukraine, a comparative analysis of the old and new model of the market, highlights their advantages and disadvantages.

Keywords: electricity, market, model, consumer, supplier, tariff.

Вступ

У 2019 року набув чинності новий Закон України «Про ринок електричної енергії» [1], в зв'язку з чим виникло багато проблемних питань щодо доцільності такого реформування енергоринку України, і ці питання потребують швидкого вирішення.

Результати дослідження

Розглянемо ринок електричної енергії до та після впровадження даного Закону. Фактично, раніше ринок електричної енергії базувався на використанні застарілої моделі, – так званої моделі “єдиного покупця”. Всі учасники ринку мали приєднатися до договору між членами оптового ринку. Суть цієї моделі полягала в тому, що всі виробники продавали електроенергію одному єдиному покупцю – це ДП «Енергоринок», а «Енергоринок» продавав цю електричну енергію всім енергопостачальним компаніям [1,2]. Обсяги електроенергії скуповували постачальники з метою перепродажу, проте, саме держава ставала регулятором і формувала тариф. Отримані від споживачів кошти надходили до ДП «Енергоринок», і в свою чергу, розподілялися між «Укренерго» та самими виробниками електричної енергії.

Щодо тарифів, то вони для населення та промисловців були різними [1,3]:

- для побутових споживачів визначалися за формулою середньозваженого показника щогодинного споживання.

- для промисловців розмір тарифу встановлювався з тих витрат, які понесли електростанції при виробництві електричної енергії.

Такий розподіл був зовсім не раціональним. Так як ТЕС, виробляючи близько 20% електроенергії, отримували буквально 50% коштів ринку, а АЕС, в свою чергу, генеруючи близько 54% електроенергії, отримували лише 29% коштів всього ринку.

Стара модель ринку добре працювала у період, коли необхідно було врегулювати взаємовідносини на ринку. Але сьогодні вона вже не відповідає вимогам Європейського Союзу, з лібералізації та конкуренції і її основними недоліками є:

– недосконале ціноутворення, яке впливає у перекресне субсидування, коли промисловість сплачує частину вартості електричної енергії, яку фактично споживає населення.

– для населення встановлений соціальний тариф, але за цей низький тариф для населення, промисловість платить зі свого карману, що негативно впливає на розвиток промисловості в цілому.

– така модель ринку сприяє створенню та накопиченню боргів на ринку. На сьогодні обсяг заборгованості за ланцюгом від споживача до виробників становить майже 30 мільярдів гривень і більше половини з цієї суми ДП «Енергоринок» заборгувало «Енергоатому».

– адміністративне втручання в роботу галузі – встановлення тарифів майже для всіх учасників ринку.

– відсутність конкуренції у галузі.

Саме ці недоліки і спричинили необхідність створення нової економічно ефективної моделі енергоринку України.

Нова модель енергоринку набагато складніша ніж стара модель. По-перше, в ній з'явилися нові сегменти та нові учасники ринку. По-друге, виробники отримали можливість продавати електричну енергію декількома каналами продажу, а саме, вони можуть напряму продавати енергію або через організовані сегменти; те ж саме можуть робити і постачальники чи трейдери. Що ж до споживачів, то вони мають право обирати та змінювати (хоч кожного місяця) постачальника [2].

Нова модель енергоринку України має такі переваги, як:

– власне вільне ціноутворення, тобто на всіх сегментах ринку ціни на електричну енергію формуються вільними, такими, якими їх формує ринок (попит).

– запроваджується гарантія оплати електричної енергії, тобто виключається можливість створення та накопичення боргів.

– з'являється конкуренція – виробники конкурують між собою та самостійно приймають рішення, на якому сегменті і які обсяги енергії продавати. Серед постачальників також є конкуренція, так як вони можуть пропонувати своїм споживачам різні умови.

– розширюються права споживачів через можливість обрання різних постачальників енергії.

– Підвищення прозорості залучення інвестицій у дану галузь.

Також, даний Закон передбачає вісім видів суб'єктів ринку і надає їм чітке визначення, а саме [3]:

1. Виробники.
2. Оператор системи передачі.
3. Оператор систем розподілу.
4. Оператор ринку.
5. Гарантований покупець.
6. Трейдер.
7. Електропостачальник.
8. Споживач.

В Законі чітко прописані визначення, права та обов'язки всіх суб'єктів енергоринку України, що дозволить новій моделі здійснювати ефективну саморегуляцію.

Висновки

Отже, реформування ринку електричної енергії України, шляхом впровадження нової моделі, є великим кроком вперед у галузі електроенергетики, який має призвести до запровадження конкуренції, вільного ціноутворення, розширення прав споживачів та залучення інвестицій у галузь, що, в свою чергу, підвищить енергонезалежність нашої країни та збільшить інвестиції у дану галузь за рахунок їх прозорості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ринок електричної енергії: що зміниться з 1 липня 2019 року. URL: <https://vin.enera.ua/node/153>
2. Національна комісія: затвердження правил ринку URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0307874-18>
3. Про затвердження «Правил роздрібного ринку електричної енергії» URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0312874-18>

Нікіфорова Лілія Олександрівна - к.е.н., доцент каф. ЕПВМ, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Пуґач Володимир Сергійович – студент гр. MIT-18б, факультет Менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Nikiforova Lilia Oleksandrivna – Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of Business Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsa.

Puhach Volodymyr Serhiyovych – student MIT-18b, Faculty of Information Security Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.